

грантів з Демократичної Республіки Конго, Молдови, Узбекистану, Чехії, Пакистану, включно і дітей [8]. Ці прикрі факти свідчать про відхід від принципу рівності в оплаті праці незалежно від расової та національної приналежності, що є прямим порушенням ст. 2-1 КЗпП України.

Окреслені проблеми потребують вирішення шляхом як вдосконалення чинного законодавства про працю із застосуванням нових європейських підходів до оплати праці, так і дотримання основних прав людини, зокрема, права на працю та її справедливую оплату.

Список використаних джерел:

1. *Кодекс законів про працю України* від 10 грудня 1971 р. // ВВР Української РСР. – 1971. – Дод. до № 50. – Ст. 375.
2. *Закон України «Про оплату праці»* від 24 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121.
3. *У Києві за «тіньові» трудові відносини з працівниками посадовим особам загрожує кримінальна відповідальність* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/>

[ukrayina/u-kiyevi-pochali-sadzhati-za-zarplati-v-konvertah.html](http://ukrayina.u-kiyevi-pochali-sadzhati-za-zarplati-v-konvertah.html)

4. *Легалізація зарплат в Україні* виведе країну на європейський рівень соціальної захисту населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kontrakty.ua/article/45549>

5. *Скільки коштує година роботи у країнах Європи* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.ub.ua/39334-skilki-koshtue-godina-roboti-u-krajinah-evropi.html>

6. *Кому в Україні пощастило із зарплатою?* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://money-news.te.ua/2012/03/22/komu-v-ukrajini-poschastilo-iz-zarplatoyu/#more-4166>

7. *Матюх С.А.* Удосконалення оплати праці в Україні на основі використання досвіду країн Європейського Союзу: дис... канд. екон. наук: 08.00.07 [Електронний ресурс] / С.А. Матюх. – 2007. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/339405.html>

8. *В Україні торгують африканцями, молдаванами і узбеками* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.tsn.ua/ukrayina/v-ukraine-torguyut-afrikancami-moldavanami-i-uzbekami.html>

В.М. ТУРСЬКИЙ,

адвокат, заслужений юрист України, Голова Всеукраїнської благодійної організації інвалідів та пенсіонерів «Обличчям до істини»

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ІНВАЛІДІВ НА ПРАЦЮ В УКРАЇНІ

1. Обґрунтування конституційного права інвалідів на працю.
2. Основні докази державних гарантій та реального забезпечення права інвалідів на працю.
3. Незабезпечення підзаконними правовими актами конституційних гарантій прав інвалідів на працю.
4. Недосконалість чинного законодавства щодо захисту права інвалідів на працю.

5. Відсутність у інвалідів перспективи повноцінної реалізації права на працю через процвітання бізнесу на їх правах.

Актуальність проблеми права інвалідів на працю в Україні полягає в тому, що інвалід, як громадянин і носій конституційних прав, повинен мати закріплену в нормативно-правових актах достатню можливість скористатися проголошеними в державі правами громадян на працю і не відчувати

при цьому дискримінації до людей з інвалідністю. Владні структури вважають, що в Україні відсутня дискримінація, відсутні тортури, відсутній геноцид, але протилежну думку мають самі інваліди. При реалізації свого конституційного права на працю, інваліди стикаються з штучними перешкодами, що встановлені законними та підзаконними правовими актами.

Стан розробки проблеми в науці відрізняється від практики. Науковцями проводяться роз'яснення застосування науково-теоретичних підходів, а практика показує, що праця інвалідів має нестабільний характер.

У працях вчених не розкривається питання існуючих в Україні перешкод на реалізацію інвалідами прав на працю. Дискримінація, яка існує по відношенню до інвалідів, приховується і не відображається на сторінках наукових праць. Основна ідея дослідження полягає в тому, щоб висвітлити бар'єри, які є основними перепонами реалізації людьми з інвалідністю свого права на працю.

Історія України має свої правові факти з трудового права, які не згадує жодний підручник, жодний науковець з трудового права. Більше тисячі років існувала на Україні праця сліпих кобзарів та лірників. Але у грудні 1931 року радянська влада збрала 337 незрячих митців до Оперного театру у Харкові для того, щоб їх разом з неповнолітніми поводити розстріляти і знищити право працюючих сліпих разом з їхнім життям.

Після цієї події ЦК ВКПб «спускає» на місця чотири постанови: «Про заборону жебрацтва», «Про обов'язкову реєстрацію музичних інструментів у відділах міліції та НКВС», «Про затвердження репертуару в установах НКО», «Положення про індивідуальну та колективну музично-виконавчу діяльність». Кобзарів уже не розстрілювали на місці, як раніше, їх зачиняли в холодній, не давали їсти-пити, а інструменти знищували [1].

Робітники з інвалідністю, що змушені за копійки гнути спину на підприємствах, заснованих організаціями інвалідів, сьогодні схожі на рабів, праця яких дістається роботодавцям замість роботи автоматів. Інваліди добровільно погоджуються на любую працю, не маючи надії на свою державу. Виняток

серед працюючих інвалідів складають вчителі, які мають право на секретаря-читця або сурдо-перекладача.

Наказ МОН для індивідуально кожного працюючого інваліда в освіті дає право мати відповідного помічника-секретаря.

На фоні безробіття інвалідів ганебним для України явищем є зловживання коштами, що виділяються для їх працевлаштування.

Бізнес, побудований на проблемі працевлаштування інвалідів, ґрунтується на збиранні і розподілі коштів за нестворені робочі місця для інвалідів. При прийнятті у 1991 році Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» [2], ст. 19 цього Закону передбачала збір коштів Фондом соціальної захищеності інвалідів за нестворені встановленою квотою робочі місця для інвалідів, а ст. 20 цього Закону встановлювала направлення цих коштів на створення робочих місць для інвалідів.

Коли був включений механізм по збору коштів за нестворені робочі місця і реально з'явилися чималі кошти, ці кошти були спрямовані не на створення робочих місць для інвалідів, а за іншим призначенням. Були прийняті підзаконні акти, які спрямовували ці зібрані кошти через Фонд соціальної захищеності інвалідів до громадських організацій інвалідів.

Так було створено обов'язкові платежі для роботодавців, як новий податок за те, що не було працевлаштовано ними необхідної за квотою кількості інвалідів. Такі дурні гроші прийшлися до смаку їх безпосереднім отримувачам і вони через Верховну Раду неодноразово вдосконалювали і змінювали. ст. 19 та ст. 20 вище зазначеного Закону, поки не прийшли до стабільного розділу коштів, постійно стягуваних з роботодавців, але самі інваліди цих коштів не бачили і не бачать, бо вони до створення робочих місць відношення не мають, і на забезпечення їх права на працю зібрані кошти ніяк не поширюються.

Запроваджена квота не має реальної дії на працевлаштування інвалідів. Гоніння Фондом за роботодавцями, які не мають працевлаштованих за квотою інвалідів, стало прибутково і вигідно. Чим більше юридичних осіб, тим більше стягується коштів. Інформація по розподілу зібраних за нестворені робочі місця для інвалідів мільйонів

гривень стала самою таємною інформацією в Україні. Ця тема в науці не обговорюється. Про цю тему не має офіційних публікацій, таку інформацію не знайдеш в Інтернеті.

Основою гарантій права на працю інвалідів є нормативно-правові акти. Закріплене у ст. 43 Конституції України, у Кодексі законів про працю та у Міжнародних конвенціях право на працю і реалії праці інвалідів в Україні суттєво відрізняються [3; 4; 5; 6; 7]. Гарантії, закріплені у вказаних актах, «розвиваються» у підзаконних документах, а отже часто залишається лише проголошеним право інвалідів на працю. Положення, якими регулюються відмивання коштів, закріплені у змінених і доповнених положеннях ст.ст. 19, 20 ЗУ «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» та у відповідних постановках КМУ, Міністерства праці та соціальної політики України [8; 9; 10].

Великим бар'єром для реалізації права на працю людей з інвалідністю стає індивідуальна програма реабілітації інвалідів, що видають лікарі МСЕК, не компетентні у питаннях, пов'язаних з працею, яку може знати собі інвалід [11; 12].

Індивідуальна програма реабілітації видається разом з встановленням групи інвалідності, і, хоч вона не обов'язкова для виконання самим інвалідом і несе рекомендаційний характер, але все ж вона для роботодавця має основне значення при оформленні трудового договору з інвалідом. Важко доказувати інваліду своє право на працю, коли лікарі не розуміють і не визнають сучасні технології, і на свій розум можуть заборонити людині без рук працювати нотаріусом, або юристом. А незрячій людині забороняють працювати з комп'ютером тільки через те, що вона не бачить [13; 14]. Індивідуальна програма для інваліда стає зачасти основною перешкодою для працевлаштування.

Суттєвою перешкодою для реалізації права на працю є неналежна для пересування інвалідів інфраструктура – транспорт, зупинки, неприбрані вулиці, відсутність дотримання правил використання громадського транспорту, облаштування вулиць та переходів і т. і.

Відсутність у державі офіційної реєстрації осіб з інвалідністю, які мають бажання працевлаштуватися, є також значною пере-

шкодою для реалізації права на працю інвалідами, тому що роботодавці не можуть підібрати і здійснити пошук необхідних для них працівників, які мають інвалідність, щоб їх працевлаштувати за встановленою законом квотою. Сказане свідчить про те, що гарантії права на працю, надані державою, недостатні і не реалізуються стосовно інвалідів. Отже, в межах чинного законодавства України важко або і неможливо захистити право інваліда на працю.

Роботодавці не висловлюють своє заперечення на існуючу практику існуючого податку, який не використовується для створення нових робочих місць для інвалідів, а йде на збагачення окремих структур, що побудували на правах інвалідів свій узаконений бізнес [15; 16].

Перспектива для інвалідів втілити своє право на працю відсутня через те, що бізнес на правах інвалідів на працю в Україні постійно вдосконалюється. І хіба зможуть добровільно відмовитися від потоків коштів спритні ділки, коли в державі нікому не має діла до якихось там прав інвалідів на працю. Новий трудовий кодекс, що має змінити нині діючий, не має завдань, як і діючий кодекс, регулювати питання зняття існуючих бар'єрів, які продумано допомагають одним шукати роботу, а іншим заробляти чималі кошти на порушенні прав інвалідів.

Практичне значення піднята тема може мати тільки тоді, коли суспільство стане на захист прав і законних інтересів не захищених верст населення, до яких відносяться і інваліди з їх правом на працю в Україні.

Як висновок слід сказати, що наука не займається достатнім висвітленням проблем, які є бар'єрами на шляху до реалізації інвалідами права на працю, а нормативно-правова база України відстає від запитів практики працевлаштування інвалідів, їх праці та захисту права на працю.

Список використаних джерел:

1. *Правознавство: навчальний посібник* / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій [та ін.]; за ред. В.В. Копейчикова. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 704 с.
2. *Закон України* «Про основи соціальної

захищеності інвалідів в Україні» від 21 березня 1991 р. // ВВР. – 1991. – № 21. – Ст. 252.

3. *Конституція України* від 28 червня 1996 року // ВВР. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

4. *Кодекс законів про працю України* // ВВР. – 1971. – додаток до № 50. – Ст. 375.

5. *Міжнародна організація праці*. Конвенції та рекомендації. Т. I: 1919–1964 р.; Т. II: 1965–1999 р. – Женева: Міжнародне бюро праці, 1999.

6. *Резолюція 48/96* Генеральної Асамблеї ООН від 20 грудня 1993 року «Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів».

7. *Консультативний комітет* Генеральної Асамблеї ООН «Всесвітня програма дій стосовно інвалідів» від 3 грудня 1982 року.

8. *Положення «Про порядок бронювання на підприємствах, організаціях і установах робочих місць для працевлаштування громадян, які потребують соціального захисту»* затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1998 року № 578.

9. *Положення «Про робоче місце інваліда і про порядок працевлаштування інвалідів»* затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 3 травня 1995 р. № 314 «Про організацію робочих місць та працевлаштування інвалідів» На виконання постанови Верховної Ради України від 14 жовтня 1994 р. № 205 (205/94-ВР) «Про введення в дію Закону України «Про внесення змін до Закону Української РСР «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Українській РСР» (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 45, ст. 407).

10. *Положення «Про порядок реєстрації, перереєстрації та ведення обліку громадян, які шукають роботу, а також умови подання матеріальної допомоги в період професійної*

підготовки та перепідготовки» затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1998 року № 578.

11. *Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про медико-соціальну експертизу і Положення про індивідуальну програму реабілітації та адаптації інваліда»* від 22.02.92 № 83 (83-92-п). Інформаційно-методичний посібник для лікарів МСЕК та ЛКК. – Дніпропетровськ, 1992.

12. *Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження критеріїв встановлення ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках, особливостей працевлаштування хворих та інвалідів»* № 238 від 05.08.98 р. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 жовтня 1998 р. за № 652/3092.

13. *Внесення змін і доповнень до Порядку встановлення ступеня втрати професійної працездатності у відсотках, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я від 22.11.95 № 212.*

14. *Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств»* // ВВР. – 1995. – № 4. – Ст. 28.

15. *Наказ Державної податкової адміністрації України «Про внесення змін до Порядку ведення і складання податкового звіту про прибуток, який звільняється від оподаткування, підприємств, що засновані всеукраїнськими громадськими організаціями інвалідів та майно яких є їх власністю, отриманий від продажу товарів (робіт, послуг), крім прибутку, одержаного від грального бізнесу»* № 222 від 01.06.2001. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19 червня 2001 р. за № 525/5716.